

Laodikiya — Üç Nömrə

Qaydalar nələrdir?

Jeff Pippenger

2023-08-30

“Biz özümüz üçün bilməliyik ki, xristianlığı nə təşkil edir, həqiqət nədir, qəbul etdiyimiz iman nədir, Müqəddəs Kitab qaydaları hansılardır — bizə ən yüksək hakimiyyət tərəfindən verilmiş qaydalar.” The 1888 Materials, 403.

Bir neçə il ərzində Future for America müəyyən etmişdir ki, Vəhy kitabındakı yeddi kilsə təkcə həvarilərin dövründən dünyanın sonuna qədər müasir İsrailin tarixini təmsil etmir, həm də Musanın dövründən Stefanın daşqalaq edilməsində qədim İsraili təmsil edir. Adventizmin pionerləri bu həqiqəti öyrətmirdilər, lakin onlar bu həqiqəti təsbit edən prinsipləri anlayır və tətbiq edirdilər. İsa sonu başlanğıcdan bəyan edir və qədim İsrail müasir İsraili təmsil edir. Buna görə də, müasir İsrailin peyğəmbərlik xarakteristikalarının bir hissəsi olan hər bir həqiqət qədim İsraildə də mövcud olmuşdur.

Millerçi tarixindən əvvəl yeddi kilsə ilə bağlı ənənəvi xristian baxışı belə idi ki, onlar Yəhyanın dövründə Kiçik Asiyada mövcud olan həqiqi kilsələri təmsil edirdilər. Ənənəvi baxış həmçinin belə anlayırdı ki, ayrı-ayrı kilsələrə verilən nəsihət, xristian tarixi boyunca müxtəlif kilsələrə verilən xüsusi nəsihət kimi də başa düşülə bilər və eləcə də həmin eyni nəsihət və xəbərdarlıqlar ayrı-ayrı xristianlar üçündür. Onlar həmçinin anlayırdılar ki, yeddi kilsə şagirdlərin dövründən dünyanın sonuna qədər kilsə tarixinin yeddi dövrünü təmsil edir. Bu baxışlar Millerçi tarixdən əvvəl mövcud idi. Uilyam Millerdən əvvəl mövcud olan ənənəvi baxışı təşkil edən yeddi kilsə ilə bağlı bu dörd tanınma “tarixçi” Müqəddəs Kitab şərhinə əsaslanırdı və əsaslanır. Allahın mələkləri Uilyam Milleri məhz həmin metodologiyayı qəbul etməyə yönəltdilər.

“Asiyanın yeddi kilsəsi Məsihin Kilsəsinin onun yeddi şəklinə, bütün dolanbacları və dönüşləri içində, bütün fırvanlığı və məşəqqəti ilə, həvarilərin günlərindən ta dünyanın sonunadək olan tarixidir. Yeddi möhür yer üzünün qüvvələri və padşahlarının kilsə üzərindəki fəaliyyətlərinin, həmçinin həmin müddət ərzində Allahın Öz xalqını qorumasının tarixidir. Yeddi şeypur isə yer üzərinə, yaxud Roma səltənətinə göndərilmiş yeddi xüsusi və ağır hökmün tarixidir. Yeddi cam da Papal Romaya göndərilmiş son yeddi bələdir. Bunlarla qarışmış halda, qollar kimi onlara qoşulan və peyğəmbərliyin böyük çayını dolduran bir çox başqa hadisələr də vardır; nəhayət, bütün bunlar bizi əbədiyyət okeanına apararaq sona çatır.”

“Bu, mənim üçün, Yəhyanın Vəhy kitabındakı peyğəmbərliyinin planıdır. Və bu kitabı anlamaq istəyən adam Allahın Kəlamının digər hissələri barədə dərin biliyə malik olmalıdır. Bu peyğəmbərlikdə işlədilən obrazlar və məcazların hamısı həmin kitabın özündə izah olunmur, əksinə, onlar başqa peyğəmbərlərdə tapılmalı və Müqəddəs Yazının başqa parçalarında izah edilməlidir. Buna görə də aydındır ki, Allah hər hansı bir hissə haqqında aydın biliyə nail olmaq üçün belə, bütövün öyrənilməsinə nəzərdə tutmuşdur.” William Miller, Miller’s Lectures, volume 2, lecture 12, 178.

Bacı Uayt Millerin qəbul etdiyi “tarixçi” baxışı təsdiqləyir və onu müdafiə edir, lakin o, Vəhy kitabına Millerin gördüyündən daha dərin bir anlayış əlavə etdi; çünki Miller məbədi onun həqiqi mahiyyətində dərk etməmişdi. O, məbədi yer üzünə kimi başa düşürdü. Bacı Uayt dərk etdi ki, İsa Vəhy kitabında təmsil olunan peyğəmbərlikləri təqdim edərkən, Məsihi bunu səmavi Baş Kahin kimi Öz xidməti ilə əlaqəli şəkildə edirdi.

Yəhya dönüb Məsihi gördükdə, O, kahinlik libasında şamdanların arasında gəzir; şamdanlar isə müqəddəs yerdə yerləşir və buna görə də bu, Onun göyə yüksəlişindən sonrakı, lakin 1844-cü ildə Ən Müqəddəs Yərə keçməsindən əvvəlki tarix dövrünə aiddir. Miller bu gerçəkliyin əhəmiyyətini anlama bilməzdi. Tyndale, Lüter, Con Viklif və ya ilk islahatçılardan hər hansı biri də bunu anlama bilməzdi. Həqiqət mərhələli şəkildə açılır, kamil günə doğru getdikcə daha parlaq və daha da parlaq saçıır.

“Robinson və Roger Williams tərəfindən bu qədər nəcib şəkildə müdafiə edilən böyük prinsip — həqiqətin mütərəqqi olması, xristianların isə Allahın müqəddəs Kəlamından saçıran hər bir nuru qəbul etməyə hazır durmalı olmaları — onların nəsillərinin nəzərindən yayınmışdı. Amerikanın protestant kilsələri — eləcə də Avropanınkılar — Reformasiyanın bərəkətlərini qəbul etməkdə bu qədər yüksək lütfə nail olmuş olsalar da, islahat yolunda irəliləməkdə müvəffəq olmadılar. Hərçənd zaman-zaman yeni həqiqəti bəyan etmək və uzun müddət bəslənilmiş yanlışlıqları üzə çıxarmaq üçün bir neçə sadıq adam meydana çıxırdı, çoxluq isə, Məsihin günlərindəki yəhudilər və ya Lüterin dövründəki papistlər kimi, atalarının inandıqlarına inanmaqla və onların yaşadıkları kimi yaşamaqla kifayətlənirdi. Buna görə də din yenidən formalizmə çevrildi; və əgər kilsə Allahın Kəlamının işığında yeriməyə davam etsəydi kənara atılacaq olan yanlışlıqlar və xurafatlar qorunub saxlanıldı və əziz tutuldu. Beləliklə, Reformasiyanın ilham verdiyi ruh tədricən söndü, nəhayət Lüterin zamanında Roma Kilsəsində olduğu qədər, demək olar ki, protestant kilsələrində də islahata eyni dərəcədə ehtiyac yarandı. Eyni dünyapərəstlik və ruhani keylik, insan fikirlərinə bənzər bir ehtiram və Allahın Kəlamının təlimləri əvəzinə insan nəzəriyyələrinin qoyulması mövcud idi.” The Great Controversy, 297.

Əgər həqiqətin tarix boyu mərhələli surətdə inkişaf etdiyi gerçəkliyi qəbul edilməzsə, bu son nəsilə hər hansı yeni işığın əhəmiyyətini tanımaq çox yaxşı mümkündür ki, qeyri-mümkün olsun. İnsan “həqiqətin” mərhələli təbiətini anlamağı dayandıran kimi, o, avtomatik olaraq ənənələrə, adətlərə və süqut etmiş insan rəhbərliyinə arxalanmağa başlayır.

Millerin tətbiq etdiyi metodologiya, həvarilərlə başlanmış Müqəddəs Kitab həqiqətinin inkişafına dair bir şəhadət təqdim edən bütün peyğəmbərlik xətti boyunca uzanan bir nişangahdır. Lakin Millerin təmsil etdiyi nişangahda biz, sonunda bir qarşılıq tələb edən bir başlanğıc görürük. Çoxları bu gerçəklikləri heç vaxt anlamır, amma Şeytan üçün belə deyildir.

Şeytan həqiqətə və onun inkişafına, göydəki üsyanından etibarən müqavimət göstərmişdir. Tarixin elə bir məqamına gəlib çatdıqda ki, islahatçılar Müqəddəs Kitabı necə araşdırmağı aydın şəkildə anlamağa başladılar, Şeytan həmişə etdiyi kimi davrandı və saxtaları ortaya çıxardı. Həqiqəti saxtalaşdırmaq sahəsində onun fəaliyyətinin tarixi dəlilləri göstərir ki, Ribera və Louis de Alcazar kimi yezuitlər öz saxtalaşdırma metodologiyalarını xüsusilə Vəhy kitabına qarşı yönəltdilər.

“Preterizm” adlanan pozulmuş metodologiya ikinci və üçüncü əsrlərdə bu yalan metodologiyanın iki əsas nümayəndəsi ilə başlamışdır. Onlardan biri Kayseriyalı Yevsevi (260–339), digəri isə Pettau-lu Viktorinus (təxminən 304-cü ildə vəfat etmişdir) idi. Bu ilkin tarixi şəxsiyyətlərin hər ikisi, Vəhy kitabının bədnam imperator Neron kimi tarixi şəxsiyyətlərin dövründə, Roma imperiyası zamanı yerinə yetirildiyini irəli sürən metodologiyayı təbliğ edirdilər.

On doqquzuncu əsrdə Birləşmiş Krallıqdan olan John Darby (1800–1882), daha əvvəl müəyyən etdiyimiz Scofield Reference Bible adlı Troya atı Müqəddəs Kitabının dipnotlarına da daxil edilmiş başqa bir şeytani metodologiyayı təqdim etdi. “Dispensasionalizm” tarixi və Allahın bəşəriyyətlə qarşılıqlı münasibətini ayrı-ayrı dövrlərə, yaxud “dispensasiyalara” bölən teoloji çərçivədir; bu çərçivəyə görə Allah Öz planını müxtəlif yollarla idarə edir. Mən bunu bu məqamda qeyd edirəm, çünki bu, Darby öz şeytani ideyalarını yaydığı həmin bölgədən gələn səslər vasitəsilə Future for America hərəkatına daxil edilmiş yalanlardan biridir. Future for America-ya hücum edən Darby-nin ideyaları, Fransız İnqilabının təmsil etdiyi eyni anarxiyanı və Sodom və Homorranın təmsil etdiyi eyni əxlaqsızlığı təşviq edən, guya müasir “woke” hərəkatının fəlsəfəsi ilə müşayiət olunurdu.

Bu gün müasir Adventizmin ilahiyyatçıları Müqəddəs Kitabın həqiqətlərini parçalamaq üçün, həm Müqəddəs Kitabı, həm də Peyğəmbərlik Ruhunu sarsıtmaq və inkar etmək məqsədilə tətbiq etdikləri ikili bibliya təfsiri sisteminə əsaslanan bir üsuldən istifadə edirlər. Onlar insanları ya bibliya dilləri üzrə mütəxəssis, ya da bibliya tarixi üzrə mütəxəssis kimi təqdim edirlər. Beləliklə, bu gün Adventizmin ilahiyyatçıları Laodikeyaçı Adventizmin düşüncələrinə ya Allahın Kəlamını süqut etmiş insanın tarix anlayışına əsasən izah etməklə, ya da süqut etmiş insanın dil anlayışına əsasən izah etməklə hökm edirlər. Sizin indi oxuduğunuz xəbəri hədəfə almaq üçün tez-tez istifadə edilmiş bu müasir yanlışlıq təzahürlərinə, Fransız İnqilabının simvolikasını nəzərdən keçirərkən bu məqalələrdə daha ətraflı toxunulacaqdır. Şeytan diridir və o, vaxtının az olduğunu bilir. Millerin qaydalarının sonuncu qaydası, on dördüncü qayda, aşağıdakı abzasla yekunlaşır.

“Məktəblərimizdə tədris olunan ilahiyyat həmişə hansısa məzhəbəti etiqad üzərində qurulur. Boş bir zehni götürüb ona bu qəbildən olan təsiri aşılamaq bəlkə də mümkün olar, lakin bunun sonu həmişə təəssübkeşliklə nəticələnəcəkdir. Azad düşüncəli bir zehin heç vaxt başqalarının baxışları ilə qane olmayacaqdır. Əgər mən gənclərə ilahiyyat öyrədən bir müəllim olsaydım, əvvəlcə onların qabiliyyətini və zehni səviyyəsini öyrənərdim. Əgər bunlar yaxşı olsaydı, onları Müqəddəs Kitabı özləri üçün tədqiq etməyə vadar edərdim və dünyaya yaxşılıq etmək üçün azad halda yola salardım. Lakin əgər onların zehni olmasaydı, mən onları başqasının zehni ilə damğalayar, alınlarına ‘təəssübkeş’ yazıb onları qul kimi yola salardım!” William Miller, Miller’s Works, volume 1, 24.

Vəhy Yəhyanın yaşadığı dövrdən dərhal sonrakı zamanda və Reformasiya günlərində Şeytan həqiqi Müqəddəs Kitab təhlilini çəşdirmaq və məhv etmək üçün fəal surətdə saxta peyğəmbərlik metodologiyası meydana gətirirdi. Bu tarixi həqiqətlərdə bəzən nəzərdən qaçan məqam budur ki, həmin şeytani metodologiyaların hamısı birbaşa məhz Vəhy kitabına yönəlmişdi, başqa heç bir kitaba deyil. Şeytani çaşqınlığın bu təbliğçilərinin hər birinin mövzusu həmin kitab idi. Vəhy kitabı həmişə Şeytanın hədəfi olmuşdur. Şeytan bilir ki, onun müharibə aparmalı olduğu kitab Vəhy

kitabıdır. Bu həqiqəti dərk etdikdə, onda başqa bir mühüm həqiqətin kölgəsində qalan və buna görə də ört-basdır olunan başqa bir görünməz gerçəkliyi də dərk edə bilərik.

Yezuitlərin saxta metodologiyası, Roma kilsəsinin papasının Müqəddəs Kitab peyğəmbərliyindəki antixrist olduğunu aydın şəkildə başa düşməyin qarşısını almaq məqsədi daşıyırdı. Hər bir protestant islahatçısı bu həqiqəti dərk etməyə və onu müəyyən edib tanımağa gəlib çıxmışdı. Buna görə də, keçmişdə Ribera və Louis de Alcazar kimi şəxslərin dəqiq tarixi söz və nəşr vasitəsilə açıq şəkildə təqdim edildikdə, Ribera və Louis de Alcazar kimi şəxslərin tarixi “günah adamı”nın düzgün şəkildə başa düşülməsinin qarşısını almaq üçün edilən şeytani söyləri göstərmək məqsədilə istifadə olunurdu. Bu şeytani metodologiyaların ortaya atılmasının məqsədini ifşa edən yazılı və ya şifahi şahidliklər əhatə etdikləri həddə qədər doğrudur, lakin Şeytan sadəcə antixristi Roma papası kimi müəyyən edən Müqəddəs Kitab dəlillərindən daha artığını ört-basdır etməyə çalışırdı.

Vəhy kitabında elə həqiqətlər vardır ki, altı yüz altmış altı sayı ilə təmsil olunan insan mövzusunun kənarda qalan, Müqəddəs Kitabın təfsirinə dair bu yalançı sistemlərin meydana gətirdiyi qarışıqlıqla ört-basdır edilmişdir. Bu həqiqətlərdən biri, yeddi kilsə ən dolğun inkişafı daxilində anlaşıldıqda təmsil olunan həqiqətdir. Yeddi kilsənin daxilində birbaşa 11 sentyabr 2001-ci ildə başlanmış və bazar günü qanunu böhranında başa çatmış tarixdən danışan həqiqətlər vardır. Şeytan bu işığın basdırılmış qalmasına çalışmışdır və o, Vəhy kitabında yerləşən bir neçə həqiqət incisini, yalnız Romanın papasını anti-Məsihi kimi tanıtdırmanı deyil, gizlətmək üçün şeytani metodologiyalar icad etmişdir.

538-ci ildə “günah adamı” aşkar edilməzdən əvvəl, Eusebius və Victorinus kimi adamlar papalığa hakimiyyətinin yüksəlişini ört-basdır etmək cəhdi ilə Vəhy kitabına hücum etdilər. Tarixin sonrakı mərhələsində Məsihi Tiyatiraya verdiyi vədi yerinə yetirdi və islahatın səhər ulduzunu (Wycliffe) ortaya çıxardı; bundan sonra isə Şeytan öz şeytani işini müdafiə etmək və davam etdirmək üçün iki görkəmli tarixi şəxsiyyəti meydana çıxardı. Vəhy kitabının sirri açıldığı zaman — möhlətin bağlanmasıdan az əvvəl — öz zirvəsinə çatmış həqiqətin inkişafı uğrunda uzanan müharibəyə, Millerin heç vaxt dərk etmədiyi, Bacı Uaytın da dərk etmədiyi yeddi kilsədən gələn işıq daxildir; lakin həm Millerin, həm də Peyğəmbərlik Ruhunun yeni işığı dəstəklədiyini asanlıqla göstərmək olar, çünki yeni işıq heç vaxt köhnə işıqla ziddiyyət təşkil etmir.

“Bizim həqiqətə malik olmağımız bir həqiqətdir və sarsıdıla bilməyən mövqelərdən möhkəm yapışmalıyıq; lakin Allahın göndərə biləcəyi hər hansı yeni işığa şübhə ilə baxmamalı və belə deməməliyik: Doğrusu, indiyədək qəbul etdiyimiz və bərqərar olduğumuz köhnə həqiqətdən artıq hər hansı başqa işığa ehtiyacımız olduğunu görə bilmirik. Biz bu mövqedə qaldıqca, Həqiqi Şahidin şəhadəti öz məzəmmətini hallarımıza tətbiq edir: ‘Və bilmirsən ki, sən bədbəxt, yazıq, yoxsul, kor və çılpasın.’ Özlərini zəngin, var-dövləti artmış və heç nəyə ehtiyacı olmayan hesab edənlər, Allahın qarşısındakı həqiqi vəziyyətləri barəsində korluq halındadırlar və bunu bilmirlər.” Review and Herald, August 7, 1894.

Yeni işıq üçün əsas sınaq onun müəyyən olmuş həqiqətə zidd olub-olmaması və təməl həqiqətləri təsdiq edib-etməməsidir.

“Allahın qüdrəti nəyin həqiqət olduğuna şəhadət etdikdə, həmin həqiqət əbədi olaraq həqiqət kimi qalmalıdır. Allahın verdiyi işığa zidd olan sonrakı fərziyyələr qəbul edilməməlidir. Elə adamlar çıxacaq ki, Müqəddəs Yazıya elə təfsirlər verəcəklər ki, bunlar onların nəzərində həqiqət olacaq, lakin həqiqət olmayacaq. Bu zaman üçün olan həqiqəti Allah imanımız üçün təməl kimi bizə vermişdir. Nəyin həqiqət olduğunu bizə Özü öyrətmişdir. Biri çıxacaq, sonra daha başqası, Allahın Öz Müqəddəs Ruhunun təzahürü altında verdiyi işığa zidd olan yeni işıqla.” Selected Messages, book 1, 162.

Şeytan Vəhy kitabını, Yəhyanın onda yer alan xəbərləri qələmə aldığı vaxtdan bəri öz hücumunun hədəfi etmişdir. İsa dedi:

Lakin sizin gözləriniz nə bəxtiyardır, çünki görür; və qulaqlarınız, çünki eşidir. Çünki sizə doğrusunu deyirəm ki, bir çox peyğəmbərlər və saleh adamlar sizin gördüklərinizi görməyi arzuladılar, lakin görmədilər; və sizin eşitdiklərinizi eşitməyi arzuladılar, lakin eşitmədilər. Matta 13:16, 17.

Görmək və eşitməklə bağlı olan bərəkət İsa Məsihin Vəhyinin xəbərini anlamaq bərəkətidir. Yəhya, xəbəri görən və eşidən “axır günlər”də olanları təmsil etdikdə, mələk Cəbrayıl səcdə etmək üçün yerə qapandı; o isə dərhal Yəhyaya bunu etməməyi bildirdi.

Mən, Yəhya, bunları gördüm və eşitdim. Eşidib gördükdən sonra, mənə bunları göstərən mələyin ayaqları önündə ona səcdə etmək üçün yerə qapandım. O isə mənə dedi: “Sakın belə etmə; çünki mən sənə, sənə peyğəmbər qardaşlarınla və bu kitabın sözlərini tutanlarla bərabər bir qulam. Allaha səcdə et.” Vəhy 22:8, 9.

Cəbrayıl və Yəhya hər ikisi yaradılmış varlıqlardır və yalnız Yaradana ibadət etməlidirlər. Dünya tarixinin sonunda Gecəyarısı Fəryadı təkrar edildiyi zaman, bir çox peyğəmbərlər və saleh insanlar, o cümlədən mələklər, onun xəbərini “görməyi” və “eşitməyi” arzulamışlar.

“Məsih dedi: ‘Gözləriniz nə bəxtiyardır, çünki görür; qulaqlarınız da, çünki eşidir. Çünki sizə doğrusunu deyirəm: bir çox peyğəmbərlər və saleh adamlar sizin gördüyünüz şeyləri görməyi arzuladılar, lakin görmədilər; sizin eşitdiyiniz şeyləri eşitməyi arzuladılar, lakin eşitmədilər’ [Matthew 13:16, 17]. 1843 və 1844-cü illərdə görülən şeyləri görən gözlər nə bəxtiyardır.”

“Xəbər verildi. Və xəbərin təkrar olunmasında heç bir gecikmə olmamalıdır, çünki zamanın əlamətləri yerinə yetir; yekun iş görülməlidir. Qısa müddət ərzində böyük bir iş görülməlidir. Tezliklə Allahın təyinatı ilə elə bir xəbər veriləcək ki, uca fəryada çevriləcək. O zaman Daniel öz payında duracaq ki, öz şahidliyini versin.” Manuscript Releases, cild 21, 437.

Saleh adamların (Yəhya) və onların həmtəbə qullarının (mələklərin) görməyi arzuladıqları şey, Adventizmin sonunda, yer üzünün Allahın izzəti ilə işıqlandırılacağı vaxt, Gecəyarısı Harayının son yekun yerinə yetməsi idi. Son yağışdakı qüdrətin həmin son təzahürü İsa Məsihin Vəhyinin möhürünün açılması ilə həyata keçirilir.

Bu xilas haqqında, sizə gələcək lütf barəsində peyğəmbərlik etmiş peyğəmbərlər araşdırıb diqqətlə axtarmışlar; onlarda olan Məsihin Ruhunun əvvəlcədən Məsihin əzablarına və bundan sonra gələcək izzətə şəhadət edərkən hansı zamanı və ya necə bir zamanı göstərdiyini

araşdırmışlar. Onlara belə vəhy olundu ki, onlar bu şeylərlə özlərinə deyil, sizə xidmət edirdilər; bu şeylər indi göydən göndərilmiş Müqəddəs Ruhla sizə Müjdəni təbliğ edənlər vasitəsilə sizə xəbər verilib; mələklər də bu şeylərə baxmağı arzu edirlər. Buna görə də ağılınızın bellərini bağlayın, ayıq olun və ümidinizi İsa Məsihin zühurunda sizə gətiriləcək lütfə sonadək bağlayın. 1 Peter 1:10–13.

Peyğəmbərlər, saleh adamlar və mələklər “lütfün”, yaxud Allahın qüdrətinin Gecəyarısı Harayının son yerinə yetməsində töküldüyü zamanda yaşamağı arzulamışlar. Allahın yaradıcı qüdrəti olan həmin “lütf”, İsa Məsihin Vəhyinin möhürü açıldıqda insanlara gətirilir. Şeytan bilir ki, Allahın yaradıcı qüdrətinin Öz xalqına çatdırılması yolu Vəhy kitabında möhürü açılmış xəbərlə həyata keçirilir; buna görə də onun ən böyük səyi Vəhy kitabında olan nuru çaşdırmaq, boğmaq və ört-basdır etmək olmuşdur. Həmin nur sadəcə günah adamının kimliyinin müəyyənləşdirilməsi deyildir, çünki bu həqiqət əsrlər əvvəl bütün Protestant islahatçıları tərəfindən tam şəkildə sənədləşdirilmişdir.

Rəbbin günündə Ruhda idim və arxamdan şeypur səsi kimi uca bir səs eşitdim; deyirdi: Mən Alfa və Omeqayam, birinci və sonuncuyam; və nə görürsənsə, onu kitaba yaz və Asiyada olan yeddi cəmiyyətə göndər: Efesə, Smirnaya, Perqamona, Tiatiraya, Sardisə, Filadelfiyaya və Laodikiyaya. Mənimlə danışan səsi görmək üçün döndüm. Döndükdə yeddi qızıl çıraqdan gördüm; və yeddi çıraqdanın ortasında, ayaqlarına qədər uzanan geyimə bürünmüş və sinəsinin üstündən qızıl qurşaqla bağlanmış, İnsan Oğluna bənzər birini gördüm. Onun başı və saçları yun kimi, qar tək ağ idi; gözləri alovlu od kimi idi; ayaqları ocaqda közərdilmiş xalis tunc kimi idi; səsi isə çoxlu suların səsi kimi idi. O, sağ əlində yeddi ulduz tuturdu; ağzından iti ikiəgzıllı qılınç çıxırdı; çöhrəsi bütün qüvvəsi ilə parlayan günəş kimi idi. Onu görəndə ayaqları önünə ölü kimi yığıldım. O isə sağ əlini üstümə qoyub mənə dedi: Qorxma; birinci və sonuncu Mənəm. Mən yaşayanam; ölü idim və budur, əbədi olaraq diriyəm, Amin; və cəhənnəmin və ölümün açarları Məndədir. Elə isə gördüklərini, olan şeyləri və bundan sonra baş verəcək şeyləri yaz. Vəhy 1:10–19.

Adventizm “tarixçi” metodologiyayı müdafiə etdiyi müddətdə, Vəhyin ikinci və üçüncü fəsilərindəki bütün kilsələrin son kilsədə təkrar olunduğunu qəbul edirdi. Təəssüf ki, on doqquzuncu əsrin sonunda Şeytan artıq Adventizmin gözlərini müqəddəs metodologiyaya, “peyğəmbərliyin böyük həqiqətlərinin əmanətdarları” kimi onların məsuliyyətinin zəruri bir hissəsi olan qorunmaya və tətbiqə qarşı yumurdu. Hətta Adventizmdə metodologiya kənara qoyularkən belə, müqəddəs metodologiyayı tətbiq edənlər hələ də var idi. Patmos Görəninin Hekayəsi kitabını, bütün kilsələri Laodikiyanın tarixinə tətbiq etməyin peyğəmbərliyin etibarlı bir tətbiqi olduğunu göstərən bir şahid kimi istifadə edirik. Aşağıdakılar həmin kitabdan mənim istinad etdiyim məqamı ortaya qoyan çıxarışlardır.

Yadda saxlamaq lazımdır ki, Efesin, Smirnanın və Perqamonun təcrübəsi Məsihin ikinci gəlişindən əvvəlki son kilsədə təkrarlanacağı kimi, Tiatiranın tarixi də son nəsildə öz qarşılığını tapacaqdır. Stephen N. Haskell, *Story of the Seer of Patmos*, 69.

Haskell haqlı olaraq qeyd edir ki, ilk dörd kilsənin təcrübəsi təkrarlanır, yaxud onun dediyi kimi, “son nəslin həyatında öz qarşılığını tapacaqdır.”

“O sınağı tətbiq etdi, lakin hamısı dünyanın öz Xilaskarını qarşılamalı olduğu vaxt kimi 1843-cü ili göstərirdi. Məsihin ilk gəlişi zamanı xalqın vəziyyəti indi yenidən təkrarlanmışdı.” Stephen N. Haskell, *Story of the Seer of Patmos*, 75.

Haskell, William Millerin 1843-cü ili Məsihin İkinci Gəlişi kimi müəyyən etməsindən danışır və bildirir ki, birinci gəlişin şərtləri Millerçilər dövründə təkrar olundu. Haskell haqlı idi və Bacı White təsdiq edir ki, Millerin özü Yəhya Vəftizçi ilə təmsil olunmuşdu.

“Vəftizçi Yəhya İsanın birinci gəlişini müjdə verib Onun gəlişi üçün yolu hazırladığı kimi, Uilyam Miller və ona qoşulanlar da Allahın Oğlunun ikinci gəlişini bəyan etdilər.” *Early Writings*, 229.

Haskel hətta belə müəyyən edir ki, Perqamın tarixi dövründə (xristianlığın bütpərəstliklə uzlaşmasını təmsil edən üçüncü kilsə), beşinci kilsə olan Sardisin tarixi təkrar olunmuşdur.

“Perqam tarixində elə bir dövr olmuşdur ki, Xristianlıq Bütpərəstliyin öldüyünü düşündü; lakin əslində zahirən məğlub edilmiş görünən din qalib gəlmişdi. Vəftiz olunmuş Bütpərəstlik kilsəyə daxil oldu. Sardis günlərində bu tarix təkrar olundu.” Stephen N. Haskell, *Story of the Seer of Patmos*, 75, 76.

Sardis Reformasiya dövrünün kilsəsi idi; oyanıb papalığın şeytani yanlışlıqlarına qarşı etiraz etdi, lakin öz işi başa çatmamışdan əvvəl artıq Romaya qayıtmağa başlamışdı. Onlar da, Pergamos kilsəsi kimi, papalığın ölü olduğunu düşünürdülər, amma əslində o hələ də yaşayırdı. Haskell həmçinin qeyd edir ki, qalığ kilsənin üzərinə “keçmiş bütün əsrlərin toplanmış şüaları” saçılır.

“Bu son kilsənin — qalığ kilsənin — üzərinə bütün keçmiş əsrlərin toplanmış şüaları saçılır.” Stephen N. Haskell, *Story of the Seer of Patmos*, 69.

Mən Haskellin yeddi kilsə ilə təmsil olunan mütərəqqi tarixin qədim İsrailin tarixində də yerinə yetirildiyini dərk etdiyini irəli sürürəm; lakin o, “bütün keçmiş əsrlərin toplanmış şüaları”nın “son kilsə”nin üzərinə “parladığını” yazdıqda, şübhəsiz ki, həmin həqiqəti müdafiə edir. Qədim İsrail “keçmiş əsrlər”in “şüaları”na daxildir. Və o, yeddi kilsənin qədim İsrailin tarixindəki simvolizmini tanımaq üçün zəruri olan prinsipləri müdafiə etsə də, həmin simvollarla ifadə olunan paralelləri nə dərəcədə dərinədən dərk etdiyinə əmin deyiləm. Həmçinin əminəm ki, o, yeddi kilsə ilə təmsil olunan tarixlərin daha da mühüm bir cəhətini — bizim yönəldiyimiz cəhəti — dərk etməmişdi.

Bu həqiqətə növbəti məqaləmizdə toxunacağıq.